

Wokulski, Judym, Ziembiewicz – bohaterowie z awansu

W drugiej połowie XIX wieku oraz w pierwszych dziesięcioleciach XX wieku literatura coraz częściej przedstawiała bohaterów, którzy próbowali przekroczyć granice wyznaczone przez swoje pochodzenie społeczne. Był to okres gwałtownych przemian politycznych, gospodarczych i obyczajowych. Rozwój przemysłu, urbanizacja, zmiany społeczne oraz rodzące się nowe idee sprawiły, że coraz większe znaczenie zyskały pracowitość, wykształcenie i przedsiębiorczość. Twórcy odchodzili od kreowania jednoznacznych bohaterów romantycznych i zaczęli przedstawiać ludzi uwikłanych w konflikty społeczne, moralne oraz psychologiczne. Stanisław Wokulski, Tomasz Judym i Zenon Ziembiewicz są przykładami bohaterów z awansu społecznego, jednak każdy z nich realizuje ten model w odmienny sposób. Ich życiowe sukcesy okazują się jednocześnie źródłem dramatów, samotności oraz wewnętrznych konfliktów.

Lata 1848–1939 należą do najbardziej dynamicznych okresów w historii Europy. W tym czasie rozwijał się kapitalizm, powstawały nowe ruchy społeczne, rosło znaczenie klasy mieszczańskiej, a jednocześnie coraz silniejsze stawały się konflikty polityczne prowadzące ostatecznie do wybuchu II wojny światowej. Literatura tego okresu odzwierciedlała zachodzące przemiany. Bohater przestawał być jedynie symbolem określonej idei, lecz stawał się pełnowymiarową postacią poddaną szczegółowej analizie psychologicznej. Pisarzy interesowały motywy działania człowieka, wpływ środowiska na jego wybory oraz granice ludzkiej wolności.

Na przełomie pozytywizmu i modernizmu wykształcił się nowy typ bohatera literackiego. Łączył on cechy romantycznego idealisty z pozytywistycznym społecznikiem. Był indywidualistą, często przeżywał nieszczęśliwą miłość, odczuwał rozdźwięk między

własnymi ideałami a rzeczywistością. Jednocześnie wierzył w znaczenie nauki, pracy oraz postępu cywilizacyjnego. Interesował się problemami społecznymi, dostrzegał nierówności ekonomiczne i chciał poprawiać los najuboższych. W wielu przypadkach pozostawał jednak samotny, niezrozumiany przez otoczenie oraz rozdarty pomiędzy obowiązkiem społecznym a pragnieniem osobistego szczęścia.

Pojęcie bohatera z awansu odnosi się do postaci, które dzięki własnej pracy, talentowi lub determinacji osiągnęły wyższą pozycję społeczną niż ta wynikająca z ich pochodzenia. Awans taki nie oznacza jednak wyłącznie poprawy sytuacji materialnej. Wiąże się również z próbą odnalezienia własnego miejsca w nowym środowisku oraz z koniecznością zmierzenia się z jego oczekiwaniami. Często bohaterowie ci są niewłaściwie oceniani przez otoczenie, które przypisuje im cechy, jakich w rzeczywistości nie posiadają. Ich działania wynikają z potrzeby czynienia dobra lub realizacji własnych ideałów, lecz bywają odbierane jako egoizm, karierowiczostwo albo dziwactwo.

Najbardziej znanym bohaterem z awansu społecznego jest Stanisław Wokulski z „Lalki” Bolesława Prusa. Pochodzi z ubogiej szlachty, pracuje jako kelner, uczestniczy w powstaniu styczniowym, odbywa zesłanie, a następnie dzięki niezwyklej przedsiębiorczości zdobywa ogromny majątek. Jego droga życiowa jest przykładem awansu osiągniętego własną pracą oraz inteligencją. Wokulski nie zawdzięcza sukcesu pochodzeniu ani wpływowym protektorom. Wszystko, co osiąga, jest wynikiem jego wysiłku, odwagi oraz umiejętności wykorzystywania pojawiających się okazji.

Jednocześnie Wokulski pozostaje człowiekiem rozdartym pomiędzy romantycznymi marzeniami a pozytywistycznym programem pracy u podstaw. Z jednej strony wierzy w rozwój gospodarczy, naukę i postęp techniczny. Inwestuje w handel, wspiera naukowców oraz angażuje się w działalność filantropijną. Pomaga najuboższym mieszkańcom Warszawy, finansuje edukację zdolnej młodzieży i stara się poprawiać warunki życia ludzi znajdujących się w

trudnej sytuacji. Kieruje się zasadą użyteczności społecznej, zgodnie z pozytywistycznym przekonaniem, że bogactwo powinno służyć całemu społeczeństwu.

Z drugiej strony jego życiem kieruje romantyczna miłość do Izabeli Łęckiej. To właśnie uczucie staje się motorem wielu jego działań. Wokulski zdobywa majątek przede wszystkim po to, aby zbliżyć się do arystokracji i zdobyć rękę ukochanej kobiety. Pragnie udowodnić, że wartość człowieka nie zależy od urodzenia, lecz od jego osiągnięć. Szybko jednak przekonuje się, że arystokracja pozostaje zamkniętym środowiskiem gardzącym ludźmi spoza własnej klasy. Jego dramat polega na tym, że mimo ogromnego sukcesu finansowego nigdy nie zostaje przez nią w pełni zaakceptowany.

Wokulski krytycznie ocenia środowisko arystokratyczne. Dostrzega jego beczynność, brak zainteresowania sprawami społecznymi oraz pogardę wobec ludzi pracy. Uważa, że osoby posiadające majątek i wykształcenie powinny angażować się w rozwój kraju, wspierać naukę i przemysł oraz podejmować odpowiedzialność za los społeczeństwa. W tym sensie jego awans społeczny ma służyć nie tylko osobistym ambicjom, lecz również realizacji pozytywistycznych ideałów.

Drugim bohaterem z awansu jest Tomasz Judym z „Ludzi bezdomnych” Stefana Żeromskiego. Pochodzi z bardzo ubogiej rodziny warszawskiego szewca. Dzięki własnej determinacji kończy studia medyczne i zostaje lekarzem. Jego sukces edukacyjny otwiera mu drogę do kariery zawodowej oraz wysokiej pozycji społecznej. Judym nie traktuje jednak swojego wykształcenia jako środka do osiągnięcia bogactwa. Uważa, że zdobyta wiedza zobowiązuje go do niesienia pomocy ludziom najbardziej potrzebującym.

Bohater od początku swojej działalności zawodowej protestuje przeciwko niesprawiedliwości społecznej. Krytykuje lekarzy, którzy zajmują się wyłącznie bogatymi pacjentami, ignorując dramatyczną sytuację najuboższych warstw społeczeństwa.

Dostrzega fatalne warunki sanitarne, choroby oraz nędzę robotników i mieszkańców biednych dzielnic. Jest przekonany, że lekarz powinien nie tylko leczyć pojedynczych pacjentów, lecz także walczyć o poprawę warunków życia całej społeczności.

Judym jest bohaterem niezwykle wrażliwym moralnie. Nie godzi się na kompromisy ani wygodne życie kosztem cudzej krzywdy. Jego uczciwość i idealizm prowadzą jednak do konfliktów z otoczeniem. W środowisku lekarskim uchodzi za człowieka trudnego we współpracy, ponieważ otwarcie krytykuje egoizm oraz brak odpowiedzialności społecznej swoich kolegów. Nie potrafi zaakceptować świata opartego na obojętności wobec cierpienia innych ludzi.

Bogate życie wewnętrzne Judyma staje się jednocześnie przyczyną jego samotności. Bohater zdaje sobie sprawę, że założenie rodziny mogłoby odciągnąć go od realizacji misji społecznej. Dlatego rezygnuje z miłości do Joasi Podborskiej, mimo że uczucie mogłoby zapewnić mu szczęście. Decyzja ta ma charakter tragiczny. Judym świadomie wybiera samotność, ponieważ uważa, że jedynie całkowite poświęcenie pozwoli mu skutecznie pomagać najbiedniejszym. W ten sposób jego awans społeczny nie prowadzi do osobistego spełnienia, lecz staje się źródłem wyrzeczeń.

Bohater tworzy własny system wartości niezależny od opinii otoczenia. Nie kieruje się modą ani oczekiwaniami społeczeństwa. Samodzielnie ocenia rzeczywistość i konsekwentnie realizuje własne przekonania moralne. To właśnie niezależność oraz odpowiedzialność za innych czynią z niego jednego z najbardziej charakterystycznych bohaterów polskiego modernizmu.

Odmiennym przykładem bohatera z awansu jest Zenon Ziembiewicz z „Granicy” Zofii Nałkowskiej. Także on osiąga sukces społeczny dzięki wykształceniu i własnym zdolnościom. Kończy studia, zostaje redaktorem gazety, a następnie prezydentem

miasta. Początkowo wydaje się człowiekiem ambitnym, uczciwym oraz pełnym dobrych intencji. Pragnie prowadzić odpowiedzialną politykę społeczną i realizować własne ideały.

Jednak w przeciwieństwie do Wokulskiego i Judyma Ziembiewicz stopniowo rezygnuje z własnych przekonań. Coraz częściej podporządkowuje się wpływowym osobom oraz wymogom kariery politycznej. Zamiast walczyć z niesprawiedliwością, zaczyna akceptować kompromisy, które wcześniej uważał za niedopuszczalne. Ulega presji środowiska oraz oczekiwaniom swoich przełożonych, tracąc stopniowo niezależność moralną.

Istotną rolę odgrywa również wpływ środowiska rodzinnego. Zenon wychował się w majątku ziemskim, gdzie obserwował niewłaściwe relacje między ojcem a kobietami pracującymi w dworze. Wzorce wyniesione z domu rodzinnego wpływają na jego późniejsze życie osobiste. Romans z Justyną Bogutówną początkowo wydaje się przypadkową przygodą, lecz z czasem prowadzi do tragedii obojga bohaterów. Ziembiewicz nie potrafi odpowiedzialnie rozwiązać powstałej sytuacji, a jego decyzje stają się źródłem cierpienia wielu osób.

Nałkowska pokazuje, że człowiek pełni jednocześnie wiele ról społecznych, które wpływają na sposób postrzegania go przez innych. Zenon jako student, redaktor, mąż, kochanek i prezydent miasta jest oceniany z różnych perspektyw. Sam uważa się za człowieka uczciwego i kierującego się dobrymi intencjami, jednak otoczenie coraz częściej dostrzega w nim karierowicza oraz oportunistę. Powieść ukazuje, że człowiek nigdy nie jest oceniany wyłącznie na podstawie własnych zamiarów, lecz przede wszystkim przez pryzmat skutków swoich działań.

Awans społeczny Ziembiewicza okazuje się ostatecznie przyczyną jego życiowej katastrofy. Im wyższą pozycję zajmuje, tym bardziej uzależnia się od opinii wpływowych osób oraz mechanizmów politycznych. Traci zdolność samodzielnego podejmowania decyzji, a jego kompromisy prowadzą do moralnego

upadku. Tragiczny finał powieści pokazuje, że sukces zawodowy nie gwarantuje szczęścia ani wewnętrznego spełnienia.

Wspólną cechą Wokulskiego, Judyma i Ziembiewicza jest przekonanie, że człowiek powinien aktywnie kształtować własny los. Każdy z nich próbuje przekroczyć ograniczenia wynikające z pochodzenia społecznego. Wszyscy osiągają wyższą pozycję dzięki pracy, wykształceniu oraz osobistym zdolnościom. Jednocześnie każdy doświadcza samotności, niezrozumienia oraz konfliktu pomiędzy własnymi przekonaniem a wymaganiami otaczającego świata.

Losy tych bohaterów pokazują również ogromny wpływ środowiska na ludzkie decyzje. Wokulski pozostaje pod silnym wpływem arystokracji i romantycznej miłości, Judym nie potrafi uwolnić się od wspomnień własnego dzieciństwa oraz poczucia obowiązku wobec najuboższych, natomiast Ziembiewicz stopniowo ulega mechanizmom kariery politycznej i presji społecznej. Każdy z nich próbuje odnaleźć własną drogę, jednak rzeczywistość okazuje się znacznie bardziej skomplikowana niż ich młodzieńcze wyobrażenia.

Bohaterowie ci kierują się różnymi uczuciami. Wokulskiego napędza miłość oraz współczucie dla ludzi ubogich. Judym podporządkowuje całe życie poczuciu odpowiedzialności społecznej i litości wobec cierpiących. Ziembiewicz początkowo pragnie realizować własne ideały, lecz z czasem coraz większą rolę odgrywa ambicja oraz chęć utrzymania zdobytej pozycji. Ich działania wynikają z potrzeby samorealizacji, czynienia dobra oraz odnalezienia sensu własnego życia.

Nie sposób jednoznacznie ocenić tych postaci. Wokulski jest jednocześnie idealistą i przedsiębiorcą, romantykiem oraz pozytywistą. Judym budzi podziw swoim poświęceniem, ale również kontrowersje z powodu rezygnacji z osobistego szczęścia. Ziembiewicz nie jest wyłącznie karierowiczem ani wyłącznie ofiarą okoliczności. Nałkowska pokazuje, że człowiek pozostaje istotą niezwykle złożoną, a jego postępowanie zależy

od wielu czynników psychologicznych, społecznych oraz historycznych.

Losy Stanisława Wokulskiego, Tomasza Judyma i Zenona Ziembiewicza dowodzą, że awans społeczny może stać się zarówno szansą na rozwój, jak i źródłem dramatycznych konfliktów. Literatura przełomu XIX i XX wieku ukazuje bohaterów, którzy próbują zmieniać świat, walczyć z niesprawiedliwością oraz realizować własne ideały, lecz jednocześnie muszą zmierzyć się z ograniczeniami wynikającymi z ludzkiej natury oraz mechanizmów społecznych. Dzięki temu postacie te pozostają jednymi z najbardziej interesujących i wielowymiarowych bohaterów polskiej literatury.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.